

Tre debatoplæg om sprogpolitik og sprogundervisning i Danmark

Haastrup, Niels

Published in:
Roskilde Universitetscenter. Lingvistgruppen. Rolig-Papir

Publication date:
1983

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Haastrup, N. (1983). Tre debatoplæg om sprogpolitik og sprogundervisning i Danmark. *Roskilde Universitetscenter. Lingvistgruppen. Rolig-Papir*, 83(27).

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

ROLIG papir

ROSKILDE UNIVERSITETSBIBLIOTEK

17. 08. 83

Periodica afd

n

el 3

Rol

Niels Haastrup

Tre debatoplæg om
sprogpolitik og
sprogundervisning
i Danmark

27 | 83

Roskilde UniversitetsCenter

Lingvistgruppen

ROSKILDE UNIVERSITETSBIBLIOTEK

37000 349505 3

TIDSSKRIFTER

ISSN 0106-0821

ROLIG-papir 27
Roskilde Universitetscenter
Lingvistgruppen

Niels Haastrup

Tre debatoplæg om sprogpolitik og sprogundervisning
i Danmark

ROLIG-papir is a series of working papers written by members of ROLIG, the linguistic circle of Roskilde University, and others. Readers are invited to comment on or criticize the papers. The papers are available from ROLIG, Roskilde Universitetscenter, hus 21.2, Postbox 260, DK-4000 Roskilde, Denmark

Roskilde Universitetscenter
April 1983

Forord

Det kan nok kræve en forklaring, at jeg vælger at optrykke eller publicere nogle debatoplæg i ROLIG-papirer. Der er jo ikke tale om forskningsresultater, hverken foreløbige eller færdige.

Der er to forklaringer. For det første har jeg flere gange måttet lade kopiere oplæg af især Point de vue etc. til interesserede. For det andet har jeg fået lyst til - som en illustration til forskningsevalueringen af RUC - at demonstrere, hvilke kanaler også foreløbige resultater som mit ROLIG-papir 25/81 kan følge til forskellige relevante brugergrupper.

Mit ROLIG-papir 25/81: Ferie i Udlandet - Færdighed i Fremmedsprog, Rapportering om en bearbejdelse af to statistiske undersøgelser, vil blive fulgt op af en bearbejdelse af Ferieundersøgelsen 1980 fra Danmarks Statistik. (A-1981-27) Jeg har modtaget en bevilling fra Forskningsrådets Fremmedsprogsudvalg til dette formål.

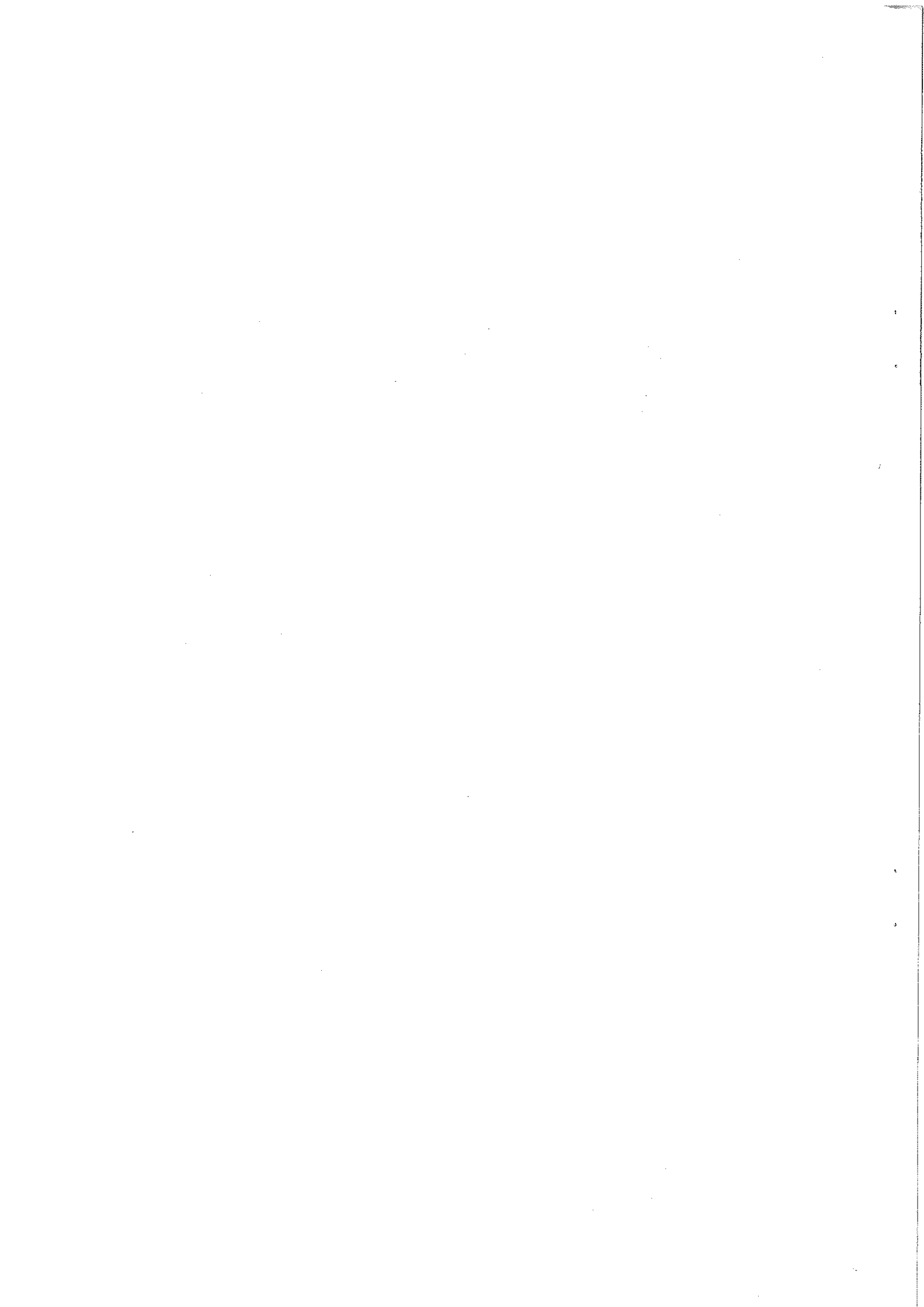
I øvrigt vil jeg henvise interesserede til ROLIG-papir 25/81 pag. 10-16, hvor man kan læse om det større forskningsprojekt over Samtalens Historie, som jeg foreløbig har kaldt Parlørstudier.

Endelig vil jeg gerne takke to kolleger og venner, der i en snæver vending hjalp mig med oversættelsen til fransk af mit seminar-oplæg i Paris: lektor Lizzi Hoffmann Jensen og lektor Jeanine Wulff, samt stud.mag. Anders Brandborg, der har renskrevet hæftet.

For fejl og mangler bærer jeg alene ansvaret.

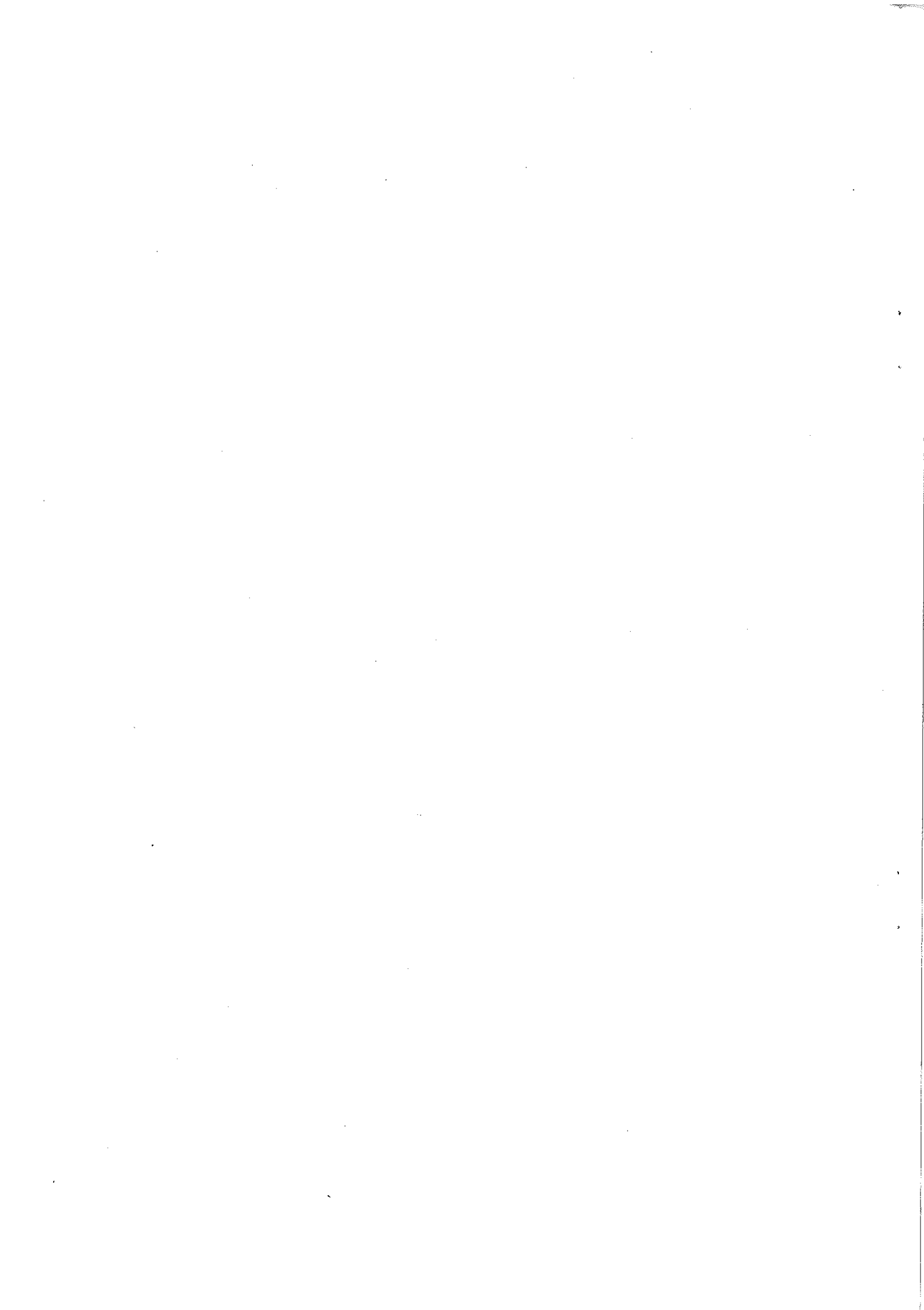
Marts 1983

Niels Haastrup

Indholdsfortegnelse

<u>Forord</u>	5
<u>Indholdsfortegnelse</u>	7
<u>Modspil</u> etc.	9
<p>Modspil af professor ved Roskilde Universitetscenter Niels Haastrup til foredraget "Sprog- og bevidsthedsdannelsen - under den teknologiske udvikling". Indlæg på konferencen, august 1981, om "Modersmålsforskning i 80'erne". Trykt i CUR: Modersmålsopgaven, arbejdspapir nr. 7, 1981, pag. 37-42, her pag. 9-14.</p> <p>Forslag til forskningsprojekt, ibidem pag. 157-58, her pag. 15-16.</p>	
<u>Point de vue</u> etc.	18
<p>Point de vue d'un professeur de langue maternelle.</p> <p>Hand-out til seminaroplæg ved VIIIe colloque de l'association "Echanges internationaux", Paris, 22. - 24. april, 1982: "Comparaisons sur l'enseignement des langues vivantes en Europe et sur les résultats obtenus". Dansk tekst, her pag. 18-32. Fransk tekst, her pag. 19-33.</p>	
<u>Resumé</u> etc.	35
<p>Resumé af indlæg på møde i Danmarks Radios undervisningsafdeling den 8.11. 1982 om emnet: Fremmedsprogsundervisning for voksne.</p>	

Modspil af professor ved Roskilde Universitetscenter
Niels Haastrup til foredraget "Sprog- og bevidstheds-
dannelsen - under den teknologiske udvikling".

Jeg ønsker i forbindelse med foredraget at henvise til følgende:

At det fortælles, at pavestolens ansvarsbevidste modstand mod renaissancens heliocentriske verdensbillede bl.a. skulle have at gøre med, at det gamle verdensbillede fungerede som mnemoteknisk stativ i undervisningen og dermed som bevidsthedsstrukturering, den gang man ikke havde hukommelsen i tasken eller bogreolen.

At narcissismebegrebet i foredraget nok var af den amerikanske variant (Lasch), der kunne minde om den borgerligt-etiske kritik af den gamle leisure-class, adelen, i det Europa, som amerikanerne drog ud fra.

At usamtidigheden mellem folks bevidsthed og den teknologiske udvikling, kunne belyses ud fra dels fremmedarbejdernes møde med industrikulturen, dels danske turisters langtrukne hjemmehygge på en gennemrationaliseret campingplads i udlandet, hvor alle (?) behov for information og kommunikation var forudset og indbygget i systemet, som i et sprogløst supermarked.

At det ny skaber angst. Man prøver at hygge sig i niches.

Man kan betragte sprog- og bevidsthedsdannelsen set i lyset af den teknologiske udvikling som et emne og problem fælles for de industrialiserede samfund i øst og vest. Jeg har forstået, at det vil være Hans Henning Nielsens emne og vil prøve at supplere ved at se problemet fra et specifikt dansk synspunkt: Trues det danske samfund, som dansksproget samfund, af den teknologiske udvikling? Kommer den dag, hvor en dansk undervisningsminister, som den japanske for ca. 100 år siden, foreslår at indføre engelsk som skriftsprog? (I parentes bemærket blev den japanske myrdet, inden han fik sit forslag igennem).

I bilag 345 drøftes kort "Det danske sprog i internationalt perspektiv". Den måde, problemet blev formuleret på, vakte moro og kritik og affødte uddybende forklaringer fra CUR, så sent som i dag; men provokerede mig og et par kolleger, Baumann Larsen og Allan Karker, til at komme med

et kort oplæg og forslag til en konference til drøftelse af dansk sprogpolitik. Jeg vil helt på egne vegne spinde lidt videre på den ende, bl.a. på grundlag af en rapportering, jeg netop har afsluttet om Ferie i Udlandet og Færdighed i Fremmedsprog. Den teknologiske udvikling har indtil nu favoriseret stordrift og masseproduktion.

Det gælder handel (multinationale selskaber, EF), produktion (multinationale selskaber), administration (EF), nyhedsformidling og underholdning (satelitter m.v.), turisme (charter), forskning og vidensakkumulation (databanker m.v.) osv. osv.

Er det overhovedet rationelt at fastholde danskere på det danske sprog i vore dage?

Det er det næppe ud fra den type kriterier, vi plejer at lægge til grund for vore beslutninger, nemlig de økonomiske.

Men hvordan forholder vi os så til den problematik? Har vi en sprogpolitik, f.eks. til hensynsfuld afvikling af dansk som standardsprog i løbet af et par hundrede år, eller til at bevare dansk for enhver pris? Det har vi ikke. Men vi træffer beslutninger alligevel. Jeg tænker her ikke så meget på den prisværdige stædighed, hvormed vi fastholder dansk som ligeberettiget sprog i EF, eller den ildhu, hvormed vi kræver, at (kun visse kategorier af) fremmedarbejdere skal lære dansk.

Jeg tænker heller ikke på satellit-sagen. Vi udskyder Nordsat for at lave bedre danske programmer, som vi måske alligevel ikke får råd til.

Jeg tænker først og fremmest på fremmedsprogspolitikken i skolen. Her er et felt, som vi virkelig selv er herrer over, hvis vi vil.

I løbet af dette århundrede er der sket to store ændringer vedrørende fremmedsprog. Undervisningen er udvidet. Ved århundredets begyndelse fik ca. 1/4 fremmedsprogsundervisning i skolen, i dag får alle. Dominansen er skiftet. Før var tysk danskernes første fremmedsprog, i dag er det engelsk.

Om 30 til 40 år vil de sidste gamle, der ikke her fået noget engelsk, være døde i det mindste uden for erhverv og politisk indflydelse (jfr. Henv. ROLIG 25/ 81). Dermed vil det vigtige sproglige classeskel i befolkningen - mellem dem, der kan fremmedsprog og dem, der ikke kan - være udvisket.

Bilag 345 behandler classesprogsproblemet og fremmedsprogsproblemet som adskilte størrelser. Det er ikke rimeligt, når det gælder danske forhold.

I England er standardsprog og verdenssprog det samme. I Danmark er det to forskellige sprog. De giver hver især høj social prestige. Derfor er der to sproglige classeskel i Danmark, hvor der kun er ét i England. Classeskellet gik, hvad angår fremmedsprog, før mellem dem, der kunne noget, og dem der intet kunne. Nu opstår efterhånden et nyt skel, mellem dem, der kan mere og flere fremmedsprog, og dem, der kan mindre og færre. Skellet vil sikker bestå uantastet, da det ikke beror alene på skolepolitikken. Men det har stor betydning, hvor skellet ligger. Som det vil komme til at ligge i fremtiden, vil tæppet blive rykket væk under danskens monopolstilling i Danmark.

Sprogpolitikken har gennem decentraliseringen i skolen fulgt befolkningens ønsker, der sikkert tager forskellige, men næppe ovennævnte synspunkt i betragtning. Man kan få et indtryk af prioriteringen af engelsk og dansk overfor tysk i Skovs undersøgelser blandt forældre, lærere og elever. Det ville være interessant løbende at følge, hvad der generelt i befolkningen giver størst prestige, at kunne tale engelsk eller at kunne skrive dansk, rimeligt korrekt.

I betragtning af, at vi har Sprognævnet og dets nyordsundersøgelse, ville jeg prioritere en sådan undersøgelse over undersøgelse af påvirkning fra engelsk på dansk sprog (jfr. Räsänen et al. vedrørende engelsk og finsk, hvor problemet bagatelliseres).

Men hvad betyder det så, at vi lader den sidste rest af danskere, der ikke har fået undervisning i engelsk, forsvinde?

Det afhænger naturligvis af, hvor stort udbytte børn og unge har af undervisningen. Troen på, at det vil være meget forskelligt, som i dag, kunne være en sovepude. Men nu taler vi om sprogpolitik. Vi må tage skolen så alvorligt, at vi kan spørge: Hvad nu, hvis skolen fik heldet med sig?

Så har vi ikke længere den kernegruppe af kun-dansk-talende danskere, som vi kan henvise til, når vi argumenterer for dansk i EF eller for krav om dansk hos fremmedarbejdere, som i fremtiden ikke blot vil være henvist til at samarbejde med kun-dansk-talende. Så er der ikke længere denne kernegruppe at tage hensyn til på det fri marked. Jeg kan henvise til flere steder i CUR's arbejdspapirer, hvor denne trussel er nævnt: Hvem vil købe danske sprogprodukter, aviser, ugeblade, hvem vil se danske film, TV osv. Jeg vil pege på dagligvareområdet. Hvem vil ofre dansksproget reklame, dansksproget brugsanvisning osv. I Canada kalkuleres omkostninger ved at benytte fransk (Vaillancourt).

Når vi plejer at afvise den slags skrækvisioner, som jeg her provokerende fremlægger, skyldes det nok, at vi danskere har været udsat for lidt af hvert, hvad fremmedsprog angår - og se, vi er her da endnu! Vi glemmer, at der altid har været store befolkningslag, der ikke kunne fremmedsprog, og som sikrede, at meddelelser, hvis de skulle nå alle uden oversættelse, blev givet på dansk. Dansken har ikke for alvor været udsat for konkurrence. Efterhånden som sprogmonopolet brydes, vil det få konsekvenser for mange, der faktisk lever af det, og det vil samtidig ændre disse gruppers orientering mod det større samfund, hvor dansk vil nærme sig den "nordgermanske dialekt", som spøgefuldt omtales i Bilag 345.

Vi vil stå i samme eksistenskamp som mange minoritetsgrupper, der ikke kan henvise til økonomisk rationalitet, men mere u håndgribelige, kulturelle værdier, som f.eks. dyrkelse af den nationale litteratur, jfr. Bilag 345.

Måske skulle man som et beskedent supplement hertil overveje, om man skaber de bedst mulige konkurrencevilkår for dansken. Man kunne lægge ud til debat, om det virkelig er en nødvendig konsekvens af bestræbelserne for et stadigt forbedret uddannelsesniveau, at alle skal have netop engelsk som første fremmedsprog.

Er det nødvendigt, at det obligatoriske fremmedsprog også er det første og det, der undervises længst og mest i, nu hvor skolegangen er forlænget?

Engelsk er på mange områder uomgængeligt, som fagsprog, handelssprog, internationalt rejsesprog. Men også andre sprog er vigtige, og det er nok karakteristisk, at danskere oftest taler engelsk med udlændige, der også selv har engelsk som fremmedsprog. Den megen tale om (et minimalt) fællessprog i forbindelse med Bilag 345 (vendt mod ekspert-sprog og sproglige classeskel indenfor modermålets sfære) var måske bedre anvendt, når det gælder engelsk som obligatorisk sprog. Man kunne undervise i basic-engelsk med særligt henblik på kommunikation med udlændinge, der selv har engelsk som fremmedsprog. Og så give skolen mulighed for at undervise bredere - ikke blot i engelsk - men også i mange andre sprog med de hidtidige ambitioner om indsigt i litteratur, kultur- og samfundsforhold, efter frit valgt så langt lærerdækning var mulig.

Vi ville stå os bedre, ikke bare som danskere, men også i den internationale konkurrence. Tiden er måske ikke moden til en sådan debat. Men jeg vil slutte med at foreslå, at CUR støtter forskning, som belyser danskernes sproglige kompetence og holdninger til sprog, under et, således at modersmål og fremmedsprog betragtes i sammenhæng, ikke på

sprogets niveau, som der lægges op til i Bilag 345, men på menneskeniveau. En sådan forskning kunne udføres sammen med eller parallelt med Forskningsrådets behovsundersøgelse vedrørende fremmedsprog.

Henvisninger

- P. Skov: Formålsundersøgelsen, 1979.
- ROLIG 25/81: N. Haastrup: Ferie i Udlandet & Færdighed i Fremmedsprog, herfra citeret:
 En AIM-undersøgelse udført for Danmarks Radio i 1977 viser følgende procentandele for engelsk i skolen fordelt på aldersgrupper (ROLIG 25/81 pag. 269 g.):
15-19	20-24	25-29	30-39	40-49
97%	98%	97%	73%	43%
50-64	65 ff	Alle		
30%	21%	57,8%		
- Der er snart gået 5 år siden.
- Bilag 345: CUR-bilag 345. Det centrale uddannelsesråd: Modersmålsundervisning. August 1979.
- Abstracts fra AILA-konferencen 1981 i Lund:
- A. Räsänen et al.: English as a threat to the integrity of small European national languages. The case of Finnish.
- F. Vaillancourt: An economic analysis of language planning with special reference to the case of Quebec.

2.5. En holdningsundersøgelse til belysning af fremmedsprogens prestige i forhold til dansk.

Med henvisning til mit indlæg på CUR's konference august 1981 (Modspil til H. H. Nielsens foredrag om Sprog og bevidsthedsdannelse m.v.) foreslår jeg en holdningsundersøgelse til belysning af fremmedsprogens prestige i forhold til dansk. I undersøgelsen bør udover relevante demografiske kriterier indgå distinktion mellem forskellige fremmedsprog, de fire færdigheder (høre, tale, læse, skrive), forskellige genrer (ekspertsprog, fagsprog vs. almindeligt offentligt sprog vs. dagligsprog).

Undersøgelsen burde foregå i forbindelse med Forskningsrådets fremmedsprogsudvalgs behovsundersøgelse og eventuelt det af Else Trærup foreslåede. Forskningsmodningsprocessen kunne også foregå i dette regi under indtryk af CUR's slutrapport.

Baggrunden for forslaget er følgende:

- 0.1. Jeg lægger vægt på netop overfor CUR at foreslå en problemstilling, der vil kunne danne baggrund for uddannelsespolitiske initiativer.
- 0.2. Vedrørende argumentation for forslagets sammenhæng med modersmålsforskning henviser jeg til mit "modspil" til H. H. Nielsens foredrag.
 - 1.1. Forskningsrådets fremmedsprogsudvalg undersøger behov for fremmedsprog.
 - 1.2. Mette Kunøe, der er medlem af dette udvalg, foreslår en parallel undersøgelse vedrørende "Dansk".
 - 1.3. Det er min opfattelse, at behovsundersøgelser bør være sammenlignende. Man må prioritere behov overfor andre behov.
- 2.1. Færdighed i forskellige fremmedsprog og færdighed i dansk kan sammenlignes ud fra såvel et synspunkt, der har at gøre med faktisk kommunikationsfærdighed, som et, der har at gøre med social prestige (herunder

tryghed, selvrespekt osv. osv.)

- 2.2. I små sprogsamfund som det danske, hvor standardsproget ikke er et internationalt sprog, vil der opstå en konkurrencesituation mellem det nationale standard-sprog og de(t) internationale sprog, måske især fra det sociale synspunkt. Derfor er en sammenlignende analyse mellem netop disse to områder ud fra disse to synspunkter vigtig at få gennemført.
- 3.1. Undersøgelsen må forskningsmodnes i regi, som foreslået, men således at den kan skabe baggrund for at overveje, om det vil være hensigtsmæssigt at starte en bred uddannelsespolitisk debat om følgende.
- 3.2. Er det nødvendigt og ønskeligt, at det obligatoriske fremmedsprog også er det første og det, der undervises mest i (incl. de implicitte bort- og tilvalg dette medfører i mange andre sammenhænge)?
- 3.3. Er det velovervejet - efter den udvidede skolegang - at forøge timetallet proportionalt i forhold til valg og prioriteringer truffet under andre vilkår, eller er en differentiering på flere fremmedsprog mulig?
- 4.1. Det er vigtigt at have øje for synspunkter som de under 2.2. og 3.2. nævnte også ved mange af de andre forslag til forskningsprojekter.
- 4.2. Det er min personlige opfattelse, jfr. mit "modspil", at en differentiering på forskellige fremmedsprog ville være fordelagtig for såvel den økonomiske som den kulturelle interaktion med andre samfund.
- 4.3. Og at den ville være en støtte for bevarelsen på længere sigt af Danmark som et dansksproget samfund.

En modersmåslærers synspunkt

Point de vue d'un professeur de langue maternelle

En modersmåslærers synspunkt1. Skolens undervisningssprog.

Modersmålsfaget, dvs. dansk sprog og litteratur, kaldes i dansk uddannelsesdebat for "det centrale dannelsesfag". Hermed er også givet en karakteristik af hele uddannelses-systemet: Emnevalg og synsvinkler er betingede af vore nationale traditioner og interesser. Undervisningssproget er i alle fag - naturligvis det danske sprog.

Denne tilstand er ikke gammel. Dansk var en gang det eneste sprog i de lavere samfundsklasser og derfor også undervisningssprog i den elementære undervisning for de mange. I de højere samfundslag var man som regel to- eller flersprogede. Den højere skole havde latin som undervisningssprog. Men da latinen mistede sin position som internationalt sprog og videnskabeligt sprog, var demokratiseringen af uddannelserne allerede nået så vidt, at det danske direkte kunne afløse latinen som undervisningssprog. Man var også den gang nået vidt i retning af at udvikle dansk til et standardsprog, der omfattede den fulde encyklopædi. Man skulle kunne tale på dansk om alt, hvad der kunne tales om.

En konsekvens af modersmålets dominans som undervisningssprog blev også, at de moderne fremmedsprog fik en klar instrumentel status, hvor hovedvægten blev lagt på læsefærdigheden. Derfor nåede de moderne fremmedsprog aldrig at få en position som undervisningssprog, sådan som latinen havde haft det i den gamle studieforberegende skole og i al højere uddannelse.

Point de vue d'un professeur de langue maternelle.La langue d'enseignement

La langue maternelle en tant que matière d'enseignement, c'est-à-dire langue et littérature danoises, est appelée "matière centrale de formation" dans le débat sur l'éducation au Danemark. Ce faisant on caractérise aussi tout le système de l'éducation: le choix des thèmes et leurs différents aspects sont conditionnés par nos traditions et par nos intérêts nationaux. La langue d'enseignement est naturellement le danois.

Cet état des choses est assez récent. Le danois était la seule langue utilisée dans les couches inférieures de la société et par conséquent aussi, la langue d'enseignement dans l'école primaire pour tous. Dans les couches supérieures de la société, on était normalement bilingue ou polyglotte. L'école secondaire se servait du latin comme langue d'enseignement. Mais, quand le latin a perdu sa position en tant que langue internationale et langue d'érudition, la démocratisation de l'éducation avait atteint le point où la langue danoise devait remplacer automatiquement le latin comme langue d'enseignement. Cela implique aussi qu'on a tenu à développer la langue danoise jusqu'à en faire une langue standard à même d'embrasser toute l'encyclopédie du savoir. Il fallait pouvoir s'exprimer en danois pour tout ce dont on peut parler.

Une des conséquences de la prédominance de la langue danoise comme langue d'enseignement a été que les langues vivantes étrangères ont nettement joué le rôle d'instrument et de ce fait, on a insisté particulièrement sur la capacité de lire. Autrement dit, les langues étrangères vivantes n'ont jamais atteint la place de langue d'enseignement, dont le latin avait joui dans l'enseignement secondaire et supérieur d'autrefois.

I nyere tid, især efter Anden Verdenskrig, har man afgørende opprioriteret den mundtlige sprogfærdighed. Det må rejse en række konflikter med modersmålet som undervisningssprog. Selv om der nu er obligatorisk fremmedsprog-undervisning for alle, og denne undervisning omfatter kultur- og samfundsforhold i målsprogslandene, er systemet således indrettet, at disse realia også er emner for andre fag, Historie, Geografi og Samtidsorientering.

I disse fag er undervisningssproget dansk, og det er her disse realia prøves ved eksamen. I fremmedsprog-fagene er realia i første række objekter for sprogbrug på fremmedsproget, men de giver selvfølgelig samtidig en nødvendig basisviden for tilegnelse af sprogfærdighed, såvel den receptive som den produktive.

Vi kan illustrere problemstillingen dels vedr. et tredje fremmedsprog som fransk, dels vedr. vort første fremmedsprog engelsk.

Fransk tages først op i undervisningen, når eleverne har nået puberteten eller senere. Det er svært at motivere ved hjælp af, eller imødekomme interesse for, realia, samtidig med at den elementære sprogfærdighed indlæres. Derfor kan man være fristet til i betydeligt omfang at benytte modersmålet som undervisningssprog. Ja, man kan bevidst vælge at bygge undervisningssystemer op, hvor sagforhold fremstilles på modersmålet.

Men jo flere realia, man tager op, des mere kommer man i tidnød med selve sprogindlæringen.

Spørgsmålet opstår:

Dans les temps modernes, surtout après la deuxième guerre mondiale, on a réservé une place prépondérante à l'expression orale. Ceci n'est pas sans soulever une série de conflits avec la langue maternelle comme langue d'enseignement.

Même si les buts et les objectifs de cet enseignement des langues vivantes étrangères comprennent les conditions sociales et culturelles des pays des langues en question, le système est ainsi conçu, que ces faits de civilisation sont aussi étudiés dans les cadres d'autres disciplines, telles que l'histoire, la géographie et l'instruction contemporaine, où la langue d'enseignement est le danois et les faits de civilisation nommés ci-dessus font l'objet des interrogations aux examens.

Dans la langue vivante en tant que discipline ces faits ne sont que des moyens utilisés pour acquérir une connaissance de base nécessaire et une pratique de la langue, aussi bien réceptive que productive.

Donnons un exemple pour illustrer la position du problème, d'une part concernant la troisième langue vivante, le français . d'autre part concernant notre première langue vivante, l'anglais.

L'enseignement du français commence au moment où les élèves ont atteint l'âge de la puberté ou plus tard. Il est difficile de les motiver par l'intermédiaire de ces faits ou de satisfaire au mieux leurs intérêts pour ces phénomènes, en même temps qu'on leur enseigne les notions nécessaires à la connaissance élémentaire de la langue en question.

C'est pourquoi on peut être tenté de se servir de la langue maternelle comme langue d'enseignement dans d'importantes proportions. On peut même consciemment choisir d'instaurer des systèmes d'enseignement qui en tiennent compte.

Mais, plus on s'attachera à ces faits de civilisation, plus on manquera de temps pour l'apprentissage de la langue. La question se pose alors:

Skal der overføres timer fra Historie og Geografi til Fransk, som jo i så fald dækker en del af realfagenes pensum?

For engelsk, som nu er obligatorisk og første fremmedsprog, opstår det modsatte problem. Når den elementære sprogfærdighed er nået efter 4-5 års undervisning, vil det set fra et sprogindlærings synspunkt være det mest hensigtsmæssige at gå direkte over til undervisning i realia, men med engelsk som undervisningssprog. Men det vil være en vanskeligt administrerbar undervisningssituation, hvis ikke disse realia prøvebelægges som netop realia. Spørgsmålet opstår: Skal det være engelsklæreren, eller læreren i realfagene, der skal forestå denne undervisning? Og - skal eksamen foregå på engelsk eller på modersmålet?

Det sidste eksempel rejser ikke blot en konflikt mellem fremmedsprogfaget og realfagene. Også modermålsfaget må se sig inddraget. Det må betragtes som et indgreb i modersmålets krav på den fulde encyklopædi, hvis dele af realfagene undrages dets domæne. Det vil svække tendensen til at betragte alt ud fra en specifik dansk synsvinkel.

Jeg har her peget på nogle fra et skolesynspunkt grundlæggende konfliktfelter, som jeg tror vil blive stadigt mere synlige. De kan nok skjules ved at indføre såkaldt tværfaglig undervisning, hvor lærere fra to fag underviser i fællesskab, f.eks. historie- og engelsklærer, men de kan næppe løses uden en klar uddannelsespolitisk stillingtagen, der også giver sig udtryk i prøveformerne: Skal dansk vedblive at være undervisnings- og eksamenssproget i realfagene?

Faut-il transférer des heures de classe de l'histoire et de la géographie au français, discipline qui fait maintenant partie du programme de ces matières.

Quant à la première langue vivante qui est maintenant obligatoirement l'anglais, le problème contraire se présente. Une fois qu'on a obtenu la facilité de s'exprimer dans la langue apprise et de l'écrire suffisamment après 4 ou 5 ans d'enseignement, il serait le plus indiqué du point de vue de l'apprentissage de la langue vivante, de passer à l'enseignement direct des faits de civilisation, mais avec la langue vivante étrangère comme langue d'enseignement.

Mais, on se trouve dans une situation d'enseignement difficile à administrer, si la connaissance de ces faits n'est pas évaluée par des examens. La question se pose alors: Est-ce le professeur d'anglais ou les professeurs des autres disciplines qui devront se charger de cet enseignement? L'examen devra-t-il avoir lieu en anglais ou dans la langue maternelle?

Ce dernier exemple ne soulève pas seulement un conflit entre la langue vivante étrangère et les autres disciplines. La langue maternelle en tant que discipline elle aussi doit se sentir concernée. En effet, si certaines parties des disciplines de civilisation se voient soustraites à son régime, il faut considérer cela comme une attaque contre les prétentions de la langue maternelle à embrasser toute l'encyclopédie du savoir. Cela affaiblira aussi la tendance à tout considérer sous un angle spécifiquement danois.

J'ai signalé ici certains conflits qui sont fondamentaux du point de vue scolaire. Il sera possible de les dissimuler en introduisant le soi-disant enseignement pluridisciplinaire où les professeurs de deux matières différentes enseignent en collaboration, mais ces conflits ne peuvent guère se résoudre sans une prise de position nette en politique d'éducation qui puisse s'exprimer aussi dans le système des épreuves d'examen.

2. Nogle sociolingvistiske overvejelser og fakta.

I questionnaren spørges, om fremmedsprog studeres som kulturfag, som kommunikationsfag eller som erhvervsforberende fag? På det spørgsmål forventes et normativt svar, som undervisningsinspektøren allerede har givet. Fra et deskriptivt synspunkt ser sagen nok noget anderledes ud. I et lille sprogsamfund som det danske vil færdighed i fremmedsprog uvægerligt have ikke blot en instrumentel funktion som i de store sprogsamfund. Det har også - og måske først og fremmest - en funktion som markør for klassetilhørsforhold, før i tiden til de øverste samfundsklasser, i dag også til de såkaldte ny mellemlag af sprogarbejdere i såvel den offentlige som den private sektor. Netop disse ny mellemlag, der har rekrutteret en betydelig andel af ungdomsårgangene i 1950erne og 60erne er i dag bærere af omslaget fra tysk til engelsk som første fremmedsprog. Derfor har engelsk i Danmark en afgørende status ikke blot i ungdomskulturen, men også blandt forældre til de børn, der nu går i skolen. Det er en menneskeret at lære engelsk, og socialt deklasserende ikke at kunne det. Dette er delvis postulater fra min side. Det er ikke grundigt undersøgt, men jeg har prøvet at samle resultater fra forskellige delundersøgelser, og er talsmand for en større undersøgelse.

Quelques faits et réflexions socio-linguistiques.

Dans le questionnaire on pose la question de savoir, si les langues vivantes sont étudiées comme matière de culture, comme moyen de communication ou comme moyen de trouver un emploi? Pour cette question on attend une réponse normative qui a déjà été donnée par Kirsten Gersing. Du point de vue descriptif la chose apparaît quelque peu différente.

Dans une petite société linguistique comme celle du Danemark la connaissance des langues vivantes n'a pas seulement une fonction instrumentale comme dans les grandes sociétés linguistiques. Elle a aussi et peut-être avant tout la fonction d'indiquer la place sociale, autrefois celle des couches supérieures, de nos jours celle aussi des soi-disant couches intermédiaires constituées par ceux dont l'outil de travail est la langue - que ce soit le danois ou une langue vivante étrangère.

Les nouvelles couches sociales intermédiaires, qui ont reçu leur formation scolaire au cours des années 50 et 60, ont vu naître la prédominance de l'anglais sur l'allemand comme la première langue vivante de la population danoise. C'est pourquoi l'anglais au Danemark a conquis une place prépondérante, aussi en dehors de la culture de la jeunesse qui est dominée exclusivement par l'influence anglo-américaine.

C'est un droit humain d'apprendre l'anglais, et le fait de ne pas le savoir a un effet déclassant du point de vue social. Ceci est en partie un postulat de ma part. On n'a fait aucune recherche approfondie là-dessus, mais j'ai essayé de rassembler des résultats de diverses recherches partielles et je me fais le porte-parole pour étudier la question plus à fond.

Det er indlysende, at overvejelser af denne art er afgørende for evt. forskelle i grad af motivation mellem skoleelever i små og store sprogsamfund.

Den store interesse for engelsk, sammenfaldende hos dels børn og forældre, der ønsker en socialt fordelagtig placering, dels hos politiske kræfter, der ønsker en social udjævning, står på flere punkter i modstrid med mere rationelle overvejelser over behov, set såvel fra individets som fra samfundets side.

Et koldt nyttesynspunkt ville tilsige, at så længe alle hverdagsfunktioner i Danmark bæres af det danske sprog, ville samfundet som helhed være bedre tjent med, at færre lærte meget mere og af mange flere fremmedsprog, end at mange lærer for lidt og for få.

Der debatteres meget om fremmedsprogsundervisningen i Danmark. Der argumenteres for det ene eller det andet fremmedsprogs nødvendighed. Men man overser oftest, om argumentationen gælder nogle eller alle danskere. Der er stadig meget få danskere, der systematisk eller blot hyppigt benytter fremmedsprog i deres erhverv 1).

Brugen foregår oftest i fritiden.

1) AIM-undersøgelse 1977: Bruger de nogensinde fremmedsprog på Deres arbejde? Ja: 22%
Bruger de nogensinde fremmedsprog i Deres fritid: Ja 39%
Af samme panel havde 58% haft engelsk i skolen og 52% tysk.

C'est pourquoi la motivation pour l'étude des langues vivantes au Danemark est sensiblement différente de la situation en France où la langue maternelle jouit d'un plus grand prestige.

Donc on peut constater un intérêt énorme pour l'anglais dans la grande population aussi bien que chez les forces politiques qui désirent par l'enseignement de cette langue un nivellement social. Cependant, sur plusieurs points cet intérêt se trouve en contradiction avec des considérations un nivellement sociale. Cependant sur plusieurs points cet intérêt se trouve en contradiction avec des considérations plus rationnelles sur les besoins de la société et de l'individu.

Une réflexion non-partisane ferait constater que tant que toutes les fonctions quotidiennes au Danemark sont assurées par la langue danoise, la société dans son ensemble aurait plus de profit si un moins grand nombre de personnes, mais encore assez important, apprenait beaucoup plus de langues vivantes et à un niveau plus élevé.

Pour ce qui est des besoins de l'individu, on discute beaucoup sur l'enseignement des langues vivantes au Danemark. On argumente sur la nécessité de l'une ou de l'autre langue vivante. Mais on ne voit pas toujours si l'argumentation est valable pour tous les écoliers ou pour certains seulement. Il y a encore très peu de Danois qui utilisent les langues vivantes étrangères dans leur travail de façon systématique ou simplement fréquente. Ils s'en servent le plus souvent au cours de leurs loisirs.

1)

1) Une analyse par AIM en 1977 a donné les résultats suivants: A la question: Utilisez-vous parfois une langue étrangère à votre travail? 22% ont répondu Oui. Dans vos loisirs? 39% Oui. 58% des interviewés avaient eu l'anglais à l'école et 52% l'allemand.
Niels Haastrup: Ferie i udlandet - færdighed i fremmedsprog, ROLIG 25/81 (Vacances à l'étranger - connaissances de langues étrangères)

Når man taler om befolkningen under ét, kan der peges på to hovedområder: massemedierne og turismen.

Brug af sprogfærdighed i forhold til turisme har jeg selv undersøgt. Af de tre skolesprogslande er det kun det tyske (Vesttyskland og Østrig), der besøges af den brede befolkning. Engelsk- og fransktalende lande er rejsemål for eliten. De store rejsemål har andre sprog som standardsprog: spansk, portugisisk, italiensk, græsk osv. Det vil sige, at danskerne er henvist til at tale engelsk med folk, der selv har engelsk som fremmedsprog. For turismen til Danmark gælder, at hovedparten af de ikke-skandinaviske turister er tysktalende. Alligevel er tysk nu på retur i skolen, angiveligt for at fremme den sociale udligning i samfundet.

Brug af sprogfærdighed i forhold til massemedierne er ikke undersøgt. Men alle kender resultatet på forhånd. I TV er en betydelig programflade på engelsk, og engelsk/amerikansk er helt dominerende i forhold til andre fremmedsprog. Man eftersynkroniserer ikke med modersmålet som i de store vesteuropæiske lande. Selv om der er danske undertekster, støtter dette naturligvis færdigheden i høreforståelse og giver en vis indsigt i et - omend stiliseret - omgangssprog.

Quand on parle de la population dans son ensemble, on peut signaler deux domaines principaux: Les mass media et le tourisme.

J'ai fait des recherches sur les habitudes de voyage des Danois en rapport avec leurs connaissances des langues étrangères.

Des trois sociétés linguistiques dont on apprend les langues à l'école c'est seulement celle de langue allemande qui est visitée par une grande partie de la population. L'Angleterre et les pays francophones sont les buts de voyage réservés à l'élite.

Les autres pays les plus visités ont d'autres langues comme langues standard: l'espagnol, le portugais, l'italien, le grec. Ce qui veut dire que les Danois n'ont pas d'autre recours que de parler anglais avec une population qui a elle-même l'anglais comme langue étrangère.

Quant aux touristes qui viennent au Danemark la plupart de ceux qui ne sont pas scandinaves parlent allemand. Cependant l'allemand est en régression à l'école danoise pour faciliter l'accès au lycée.

On n'a pas fait des recherches sur la situation des connaissances d'une langue utilisée par les mass media, ou la TV représenterait le plus grand intérêt. Mais tout le monde connaît le résultat d'avance. L'anglais couvre une importante partie du programme et occupe une place prépondérante. On ne postsynchronise pas comme dans les grands pays d'Europe Occidentale. Ce qui donne, bien entendu, à la population une grande facilité de compréhension, même s'il y a des sous-titres danois, et une grande compétence dans la langue parlée, même si elle est stylisée.

3. Sprogpolitikken i skolen.

Hvis vi betragter fremmedsprogsundervisningen i Danmark ud fra en modstilling af langue og civilisation som i den franske skole, træder en meget klar modsigelse frem i dansk sprogpolitik.

På den ene side er det Danmarks bevidste politik, jeg citerer: "at sikre engelskundervisningen en længde og bredde, der sigter mod at gøre Danmark tosproget med engelsk som det sprog, der følger nærmest efter modersmålet" (Undervisningsvejl. Fremmedsprog 1976, pag. 9). Dette begrundes sammesteds med engelsks "betydning som førende verdenssprog".

På den anden side foreskrives helt parallelle afvejninger af langue og civilisation i undervisningen for de tre første fremmedsprog i folkeskolen. Dette til trods for de helt forskellige begrundelser der gives for deres plads i skolen, og vil jeg tilføje: til trods for den helt forskellige anvendelse de har i praksis:

Vi taler tysk med tyskere og østrigere, fransk med franskmænd (hvis vi kan), men engelsk med hvemsomhelst, sjældnest dog med angelsaksere. Hvilken fordel har man af viden om civilisation i England og USA, når man taler med en spanier, en græker eller en japaner?

Og det var jo netop talefærdigheden skolen ville prioritere! Disse folks civilisation kender vi kun fra undervisningen i historie og geografi, som vi har modtaget på modersmålet, hvis vi overhovedet har modtaget nogen.

Le Danemark - un pays bilingue ou polyglotte?

En conclusion, je terminerai de la façon suivante: Si dans l'enseignement des langues vivantes au Danemark, nous faisons la différence entre la langue d'une part et la civilisation d'autre part, une contradiction très nette apparaît dans la politique des langues au Danemark.

D'une part, il y a la politique consciente du Danemark, je cite: "d'assurer à l'enseignement de l'anglais une ampleur maximum qui vise à faire du Danemark un pays bilingue avec l'anglais comme la langue la plus proche après la langue maternelle" (Programmes d'études conseillés: Les langues vivantes, 1976, page 9).

Ce but se trouve justifié par "l'importance de l'anglais en tant que première langue universelle".

D'autre part, on prescrit un dosage bien parallèle de la langue et de la civilisation dans l'enseignement des 3 premières langues étrangères dans le premier cycle de l'enseignement secondaire, et cela malgré les motifs totalement différents qui sont fournis pour leur place dans l'école, et j'ajouterai en dépit de l'utilisation complètement différente qui leur est faite: Nous parlons allemand avec les Allemands, français avec les Français (si nous le pouvons), mais anglais avec n'importe qui, pourtant très rarement avec les Anglo-saxons.

Quel avantage a-t-on de la connaissance de la civilisation anglo-saxonne, quand on parle avec un Espagnol, un Grec ou un Japonais?

L'école n'offre pas d'enseignement de la civilisation de ces interlocuteurs, exception faite pour l'histoire et la géographie où la langue d'enseignement est le danois.

Derfor vil den type "udvekslinger", der kan lægges op til fra dansk side, blive "udvekslinger" på basis af engelsk. Efter min personlige opfattelse - som divergerer fra den officielle politik - behøvede det ikke at være således. Hvis vi nedprioriterede engelsk som obligatorisk sprog til at være et hjælpemiddel til kommunikation med folk, der selv har engelsk som fremmedsprog, kunne der måske blive plads i skolen til en langt grundigere undervisning i "andet fremmedsprog", der så - efter frit valg på personniveauet - kunne spredes over en langt større vifte af fremmedsprog.

En sådan politik ville give befolkningen som kollektiv betragtet større horisont og kulturel inspiration.

En sådan politik ville skabe en basis for social opstigning og udjævning, der ikke blot byggede på symptomer og statusmarkører.

En sådan politik ville være et bedre udgangspunkt for handelssamkvem - og vigtigst for mig styrke det danske sprog i Danmark ved at hævde dets eneret og fortrinsstilling i opdragelse og uddannelse.

C'est pourquoi les échanges internationaux qui peuvent se faire du côté danois, seront des échanges sur la base de la langue anglaise.

Selon mon opinion personnelle - qui diverge de la politique officielle - il n'était pas nécessaire qu'il fût ainsi. Si on se contentait de placer l'anglais en tant que langue étrangère obligatoire à un niveau secondaire comme moyen de communication avec des personnes ayant elles-mêmes l'anglais comme langue étrangère, cela pourrait faire place dans l'école à un enseignement bien plus approfondi d'une "seconde langue étrangère" qui alors, au niveau de chacun et à son libre choix, pourrait s'étendre à tout un éventail bien plus varié de langues.

Une telle politique donnerait à l'ensemble de la population un horizon plus large et de l'inspiration culturelle accrue.

Une telle politique formerait une base d'égalisation sociale plus réelle, parce qu'elle ne fonderait plus l'apprentissage des langues sur leurs valeurs comme symboles de standing, mais sur leurs valeurs pratiques et réelles.

Une telle politique assurerait un meilleur point de départ pour les échanges commerciaux, et ce que je trouve le plus important: en effet elle permettrait à l'enseignement de la langue maternelle de revendiquer sa fonction primordiale comme base de l'acquisition du savoir et comme facteur décisif de la formation sociale.

Resumé af indlæg på møde i
Danmarks Radios Undervisningsafdeling
den 8.11.1982 om emnet:

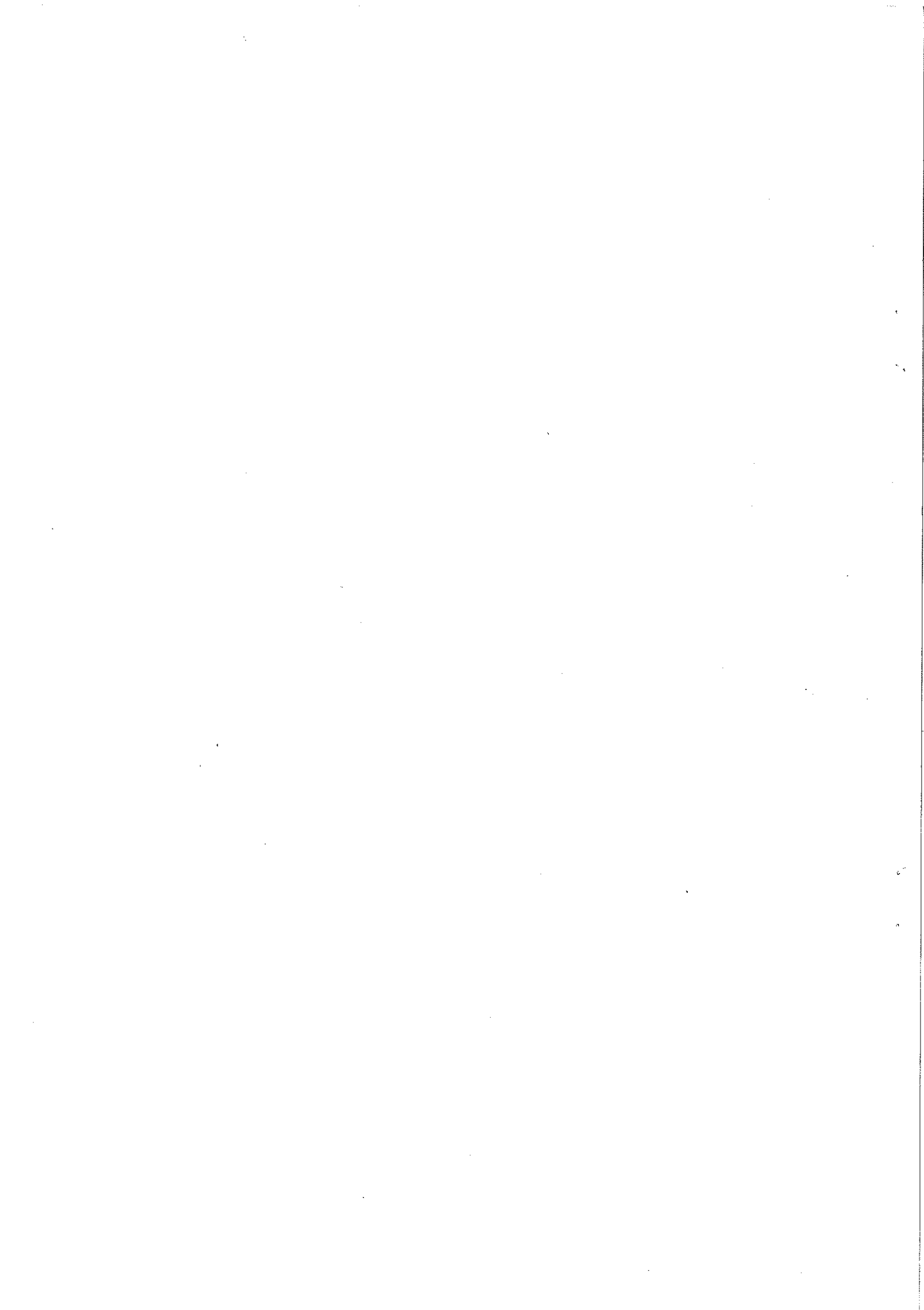
Fremmedsprogsundervisning for voksne

Hensigten med mødet var at diskutere undervisningsafdelingens policy på området med en række folk ude fra, især fra den frivillige voksenundervisning.

På dagsordenen stod blandt andet den AIM-undersøgelse, som DR i 1977 foranstaltede, og som jeg har bearbejdet i ROLIG-papir 25/81, pag. 257-342.

Mit oplæg og senere indlæg kan sammenfattes under flg. punkter.

1. De ældre og fremmedsprog
2. Fremmedsprog og ferierejser
3. Engelsk som internationalt sprog
4. Baggrundsviden om kultur- og samfundsforhold
5. Hvad skal man gøre?

1. De ældre og fremmedsprog

Jeg redegjorde mundtligt for indholdet i flg. tabel, der svarer til Fig. III. 13-2-AIM (1028.1 og 1032)-B i ROLIG-papiret (pag. 337) bortset fra, at aldersangivelse er erstattet af fødselsår. Materialet er jo fem år gammelt.

	før 1912	1913-27	1928-37	1938-47	1948-52	1953-57	1958-62
Basis:	379	509	348	357	249	233	224
Engelsk i skol.	21%	30%	43%	73%	97%	98%	97%
"kan nogle ord" eller mere	26%	42%	60%	74%	88%	94%	90%
<hr/>							
Diff. i points	+ 5	+12	+17	+1	-9	-4	-7
Tysk i skol.	23%	36%	36%	54%	82%	85%	93%
"kan nogle ord" eller mere	33%	51%	49%	58%	77%	77%	77%
<hr/>							
Diff. i points	+10	+15	+13	+4	-5	-8	-16

Tabellen illustrerer det velkendte træk, at stadig flere er blevet undervist i fremmedsprog i skolen, og at det store spring fremad skete i 1950'erne op til 1958-loven, der sikrede alle en sådan undervisning. Men også omvendt, at de ældre, i dag folk over 45, ofte ikke har modtaget nogen undervisning i fremmedsprog.

Yderligere viser tabellen, at andelen for engelsk er steget stærkere end andelen for tysk, ja at der blandt de ældste er en lille overvægt for modtaget undervisning i tysk. Endelig viser tabellen, at ændringen i færdigheder ikke er så stor som ændringen i modtaget skoleundervisning.

Mange har lært "sprog" uden for skolen. Det gælder for de midaldrende (den gang 40-49årige, nu 45-54årige) engelsk, og for de ældste (den gang 50årige og derover, nu 55årige og derover) tysk.

Dette orienteringsskift fra en ligevægtssituation mellem tysk og engelsk, måske endda med overvægt for tysk, til en total dominans for engelsk, har naturligvis skabt en efterslæbssituation, der også har kunnet mærkes i den frivillige voksenundervisning. Man må kunne engelsk, det kan ens børn og børnebørn, det kan ens yngre kolleger på arbejdspladsen.

AIM-undersøgelsen giver mulighed for at foretage en sammenstilling af oplysninger om færdighed i et fremmedsprog og brug af dette på arbejdet. En interessant uklarhed er, at nogle angiver at have et arbejde, hvor de bruger engelsk, selv om de ikke kan et ord. Det samme gælder ikke tysk. Jf. ROLIG-papir 25/81 pag. 327.

(At engelsk har en sådan prestige støttes af en undersøgelse foretaget af Sveriges Radio, Rapport 12/81. Blandt en række nyttige begrundelser for at følge kurset TAKE IT EASY sætter de fleste kryds ved "Bra att kunna").

Folk bryder sig ikke om at være afvigere, heller ikke hvad angår fremmedsprogsfærdighed.

Selv om man naturligvis ikke skal lancere fremmedsprogsundervisning, her engelsk, med den begrundelse, er det nok værd at have i baghovedet, at en sådan angst kan være en væsentlig motivation, omend den næppe er så stor som hos folk, der ikke kan læse og skrive dansk. (jf. Estrid Anker Olsen pag. 107ff. i Publikation 4 fra Udvalget vedr. uddannelsesforskning 1983: Voksenundervisning og folkeoplysning).

2. Fremmedsprog på ferierejser

Når vi taler om fremmedsprogsundervisning i DR gælder det de store seer- og lyttergrupper, og ikke specialbehov. De store grupper møder fremmedsprogene i medierne og på ferie, evt. som turistsprog her i Danmark.

Tænker vi på de produktive færdigheder, specielt talefærdigheden, er turismen nok det væsentligste.

Hvilke nationaliteter får danskere så anledning til at tale med?

Turister i Danmark, vil bortset fra nordmænd og svenskere, normalt være tysktalende, i hvert tilfælde vil de sjældent have engelsk som modersmål (jff. ROLIG-papir 25/81 pag. 30f.). Ser vi på danskernes rejser, er billedet mere broget, bortset fra, at der kan konstateres meget lidt turisme til engelsktalende lande. Den, der er, foretages enten af relativt højtuddannede (England) eller af folk, der skal besøge familie og venner (USA og Canada) (jff ROLIG 25/81 pag. 152ff.). Spredningen på rejsemål indicerer, at folk på ferie - hvis de taler udenlandsk - taler tysk med tysktalende eller engelsk med folk, der selv har engelsk som fremmedsprog. Her ser vi bort fra de få, der kan flere fremmedsprog og nyder godt af det ved rejser f.eks. i Frankrig, der er et udpræget rejsemål for højtuddannede. Men hvor godt er vi rustede til at tale engelsk med spaniere, italienere, grækere osv.?

3. Engelsk som internationalt sprog

Det er klart, at det ville være fantastisk praktisk med ét og kun ét internationalt sprog. Derfor de mange forsøg med kunstsprog, der oftest tager sig ud som kompromis'er mellem de ellers dominerende sprog, netop dominerende og ikke udbredte. Sproget er jo ikke blot et kommunikationsmiddel i elementær forstand, det kommunikerer også den talendes identitet, nationalt og socialt.

En undervisning i engelsk som internationalt sprog skal derfor være opmærksom på f.eks., at der findes ikke blot forskellige slags engelsk i England, USA, Australien osv., men først og fremmest, at der kan peges på typiske træk ved f.eks. det engelsk, der tales af franskmænd, spaniere og italienere, hollændere osv. Jeg tænker på "h", "v/w" - og på, at der er komisk at reproducere angelsaksernes udtale "ei" og "ou" af monoftonger, hvis de findes som sådanne i de faktiske samtalepartners modersmål. At det "basic english", der er brug for, ikke blot skal være et reduceret sprog, som Orwells NEWSPEAK, men være i høj grad orienteret mod at reparere støj i kommunikationen på en effektiv og gerne humoristisk måde ved hjælp af kommunikationsstrategier, der selvfølgelig kan indlæres.

Det afgørende er, tror jeg, at formidle den holdning til brugerne af "english as an internationale language", at de kan/skal være deres nationale variant af engelsk bekendt, og ikke mindre, at de skal respektere samtalepartnersens ditto, i stedet for hver især at optræde som reserveenglændere. Hertil kommer nok et vigtigt punkt.

4. Baggrundsviden om kultur- og samfundsforhold

Vi har en stærk og god tradition for - her i Danmark - at fremmedsprogsundervisning omfatter også viden om sociokulturelle forhold i målsprogslandet. Men netop når det gælder engelsk som internationalt sprog, opstår der en konflikt. Er det sociokulturelle forhold i de angelsaksiske lande, der skal undervises i, eller sociokulturelle forhold i de lande, hvis indbyggere man faktisk kommer i kontakt med? En viden om den slags ting er jo ganske afgørende ikke blot for praktiske formål på turistrejser, men også for samtaler med "de indfødte" om deres livsvilkår, livssyn og hverdagsliv, i fritid og på arbejde. Som det blev nævnt her på mødet: hvor mange danskere er i stand til at fortælle om deres egen hverdag på et fremmed sprog? Og man kunne tilføje: Mon de ikke - hvis de kunne - ville lægge vægt på forskellige ting, alt efter samtalepartnerens nationalitet?

5. Hvad kan man gøre?

Ja, man kunne først og fremmest gå ind for at sprede viften af fremmedsprog. Hvorfor skal alle netop have engelsk som første fremmedsprog?

Det er nok urealistisk at lave om på, her og nu.

Men kan man da ændre på engelskundervisningen i DR, så den i højere grad imødekommer et behov for undervisning i engelsk som internationalt sprog?

Det tror jeg.

Det er et grundvilkår for fremmedsprogsundervisning i medierne, at den giver dårlig mulighed for feed back, spec. korrektion af elevernes egne forsøg.

Det er ligeledes et grundvilkår, at det er umuligt for læreren "ex cathedra" at demonstrere et fejlagtigt engelsk, næppe en gang det let danskprægede engelsk, som vi har med os fra skolen.

En løsning ville være at lade folk medvirke i udsendelserne, der netop ikke opfylder normen. Jeg forstår at man er opmærksom på dette, og er indstillet på at demonstrere f.eks. amerikansktalende eller sociolekttalende angelsaksere.

Men det løser jo netop ikke problemet. I øvrigt taler sådanne personer ofte i naturligt taletempo, også med danskere, fordi de taler deres modersmål.

Det der må være brug for, er på en eller anden måde at præsentere og evt. kommentere samtaler mellem danskere og udlændinge der ikke har engelsk som modersmål, optaget i Danmark eller i vedkommendes hjemland og specifikke miljø. Her vil taletempo næppe blive et problem.

Det vil være en vanskelig opgave, som næppe kan løses i første omgang uden en humoristisk ramme. Men det var måske et forsøg værd.

ROLIG-papirer

1. Utz Maas, Sprachtheorie (udsolgt/out of print)
2. Per Aage Brandt, Om sprogets samfundsmæssighed (udsolgt/out of print)
3. Lis Glebe-Møller, Ansatser til et opgør med den behavioristiske sprogundervisning (udsolgt/out of print)
4. Peter Harms Larsen, Papirer til samtalens grammatik. April 1975
5. Lis Glebe-Møller, Hvilken slags fransk skal der undervises i i vore skoler?
Henning Silberbrandt, Fremmedsprogsindlæring og fagstruktur (udsolgt/out of print)
6. Frans Gregersen m.fl., Revideret udgave af introduktionen og kapitelindledningerne til antologien "Klassesprog" (udsolgt/out of print)
7. Ulf Teleman, How to be concrete in linguistics (udsolgt/out of print)
8. Ulf Teleman, (1) On causal conjunction in Swedish, (2) Språk och socialisation. Reflexioner över reflexioner, (3) Grammatikens tillstånd och behov (udsolgt/out of print)
9. Hartmut Haberland, Review of Bente Maegaard m.fl., Matematik og lingvistik (udsolgt/out of print)
10. Andrew Tolson, Approaches to language in cultural studies
Ulrich Ammon, Probleme soziolinguistischer Theoriebildung am Beispiel von Dialekt und Einheitssprache (udsolgt/out of print)
11. Ulf Teleman, Språkrigtighet i och utanför skolan (udsolgt/out of print)
12. Norbert Dittmar, Hartmut Haberland, Tove Skutnabb-Kangas and Ulf Teleman (eds.), Papers from the First Scandinavian-German symposium on the language of immigrant workers and their children, Roskilde 19-23 March 1978 (udsolgt/out of print)
13. Peter Harms Larsen, tekst og tale - analyser og problemer (udsolgt/out of print)
14. Niels Hastrup og Ulf Teleman, Svensk, dansk eller skandinavisk? En interviewundersøgelse af svenske læreres sproglige situation på et dansk universitet. December 1978
15. Karen Risager (red.), Fremmedsprogsundervisning på RUC. December 1978
16. Karen Risager og Niels Hastrup (red.), Om anvendelse af sprogvidenskabelig viden i erhvervsfunktioner udenfor skole-systemet. Rapport fra den 4. konference i nydansk grammatik og sprogbeskrivelse. Juli 1979
17. Hartmut Haberland and Tove Skutnabb-Kangas, Political determinants of pragmatic and sociolinguistic choices (udsolgt/out of print)

18. Hverdagsskrift i anledning af ROLIGs femårsjubilæum.
Januar 1980
19. Elisabeth Bense, Linguistische Theorie und Sprachunterricht.
Hartmut Haberland, Status und Legitimation von Theorien der
Sprachvariation (udsolgt/out of print)
20. Jørgen U. Sand og Søren Kolstrup, "Il fait rien? Je crois
pas que je le dirais." Maj 1980
21. Tove Skutnabb-Kangas, (1) Guest worker or immigrant -
different ways of reproducing an underclass, (2) Violence
as method and outcome in the non-education of minority
children. (udsolgt/out of print)
22. Karen Sonne Jakobsen, (1) Gruppeorganiseret og selvstyret
fremmedsprogstilegnelse. Et undervisningseksperiment
på RUC. (2) Skolesprogene. Om fremmesprogenes status og
funktion i gymnasiet. Januar 1981
23. Ulf Teleman, Talet och skriften. Marts 1981
24. Arne Thing Mortensen, Jørgen U. Sand og Ulf Teleman,
Om at læse fremmesprogede tekster på 1. del af universitets-
studierne. 15 beskrevne og kommenterede forsøg. Juni 1981
25. Niels Haastrup, Ferie i udlandet & Færdighed i fremmedsprog.
Rapportering om bearbejdelse af to statistiske undersøgelser.
August 1981
26. Karen Risager og Ulf Teleman (udg.), Kønsspecifik sprogbrug -
hvad er det? Oktober 1981
27. Niels Haastrup, Tre debatoplæg om sprogpolitik og sprog-
undervisning i Danmark. April 1983